

ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ ОРД ДЛЯ ОТРИМАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Черниш Р.Ф.,

аспірант Національної академії Служби безпеки України, м. Київ

В ст. 10 Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність" міститься положення про те, що матеріали оперативно-розшукової діяльності використовуються для одержання фактичних даних, які можуть бути використані як докази в кримінальній справі, про те, до цього часу немає одностайної думки щодо того, чи слід визнавати фактичні дані, які одержані оперативно-розшуковим шляхом, доказами в кримінальному судочинстві. Внаслідок цього виникає досить багато проблем в ході документування протиправної діяльності під час здійснення ОРД та проведення оперативно-технічних заходів.

У загальному вигляді збирання (формування) доказів та їх процесуальних джерел - це врегульована діяльність слідчого, особи, яка проводить дізнання, прокурора, судді та суду з виявлення і фіксації доказів та їх джерел. Для осіб, які є суб'єктами кримінального процесу, такими способами фіксації є слідчі і судові дії - допити, обшуки, огляди та інші процесуальні дії, зокрема, вимога пред'явити предмети і документи або проведення ревізії; подання доказів (предметів і документів) з власної ініціативи учасниками процесу, іншими громадянами, підприємствами, установами, організаціями (практично - їх керівниками). Докази також можуть бути подані підозрюваним, обвинуваченим, потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем або їх представниками.

Збирання доказів та їх джерел на сьогодні є тільки процесуальною, врегульованою нормами КПК України діяльністю. Проте, практика свідчить, що і оперативно-розшукові заходи, які здійснюються відповідно до чинного законодавства, мають можливість виявлення носіїв доказової інформації, визначення конкретних способів її одержання з метою збирання доказів, тобто, забезпечувати оперативно-розшуковим шляхом розкриття і розслідування злочинів, особливо на досудових стадіях.

Так, відповідно до вимог чинного законодавства, оперативні підрозділи здійснюють гласні й негласні заходи з метою виявлення, попередження, припинення і розкриття злочинів, виявлення осіб, які готують, вчинили чи вчинюють неочевидні злочини, а також розшук осіб, які ухиляються від кримінального покарання, або які зникли безвісти.

Стаття 5 Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” закріплює перелік підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність

Проведення оперативно-розшукової діяльності іншими підрозділами зазначених органів, підрозділами інших міністерств, відомств, громадськими організаціями та приватними особами не допускається.

Серед способів збирання фактичних даних як доказової інформації найбільш питому вагу мають:

- акти (протоколи) негласних контрольних закупок товарів і продукції, контрольованих поставок наркотичних засобів, зброї та інших предметів контрабанди, оперативних закупок наркотиків та інших заборонених до обігу речовин;
- пояснення, довідки, заяви потерпілого, які отримані в результаті зашифрованого або гласного розвідувального опитування громадян про відомі їм факти протиправних діянь або осіб, які готують чи вчинюють злочини;
- акти, копії документів, що отримані в результаті зашифрованої чи негласної участі оперативного працівника або особи, яка співробітничала з ним, у перевірці фінансово-господарської діяльності підприємств, установ і організацій та окремих осіб;
- документи, звіти та інша інформація, яка конфіденційно отримана від негласних працівників про протиправну діяльність посадових осіб підприємств, установ, організацій, а також про спосіб життя окремих осіб, підозрюваних у підготовці або вчиненні злочину, джерело та розміри їх доходів;
- протоколи, акти, матеріали зняття інформації з каналів зв'язку, застосування інших оперативно-технічних засобів отримання інформації;

- агентурна та інша інформація, отримана від осіб, які негласно проникли до злочинної групи з метою документування злочинних дій, збору доказової інформації.

Фактичні дані, отримані оперативно-розшуковим шляхом, а також будь-яка оперативна інформація підлягає перевірці оперативним працівником. Перевірка отриманих оперативно-розшукових даних та їх оцінка є основою для прийняття рішення про своєчасний початок порушення кримінальної справи. В основі рішення повинна лежати сукупність перевірених, внутрішньо не суперечливих та узгоджених між собою фактичних оперативно-розшукових даних, із змісту яких витікає однозначний висновок, що визначає сутність прийняття рішення. Якщо сукупність фактичних даних, покладених в основу рішення, не дозволяє зробити такого висновку, а дає підстави зробити розрізнені висновки, це свідчить про те, що оперативно-розшукові дані, на основі яких ґрунтувалось рішення, потребують додаткової перевірки.

До змісту оцінки матеріалів, отриманих при здійсненні ОРД, входить встановлення їх достовірності, належності, допустимості та достатності для вирішення як окремих питань – порушення кримінальної справи, затримання підозрюваного тощо, так і оперативно-розшукового забезпечення розслідування злочину.